

عرفه، روز دعا و نیایش

<"xml encoding="UTF-8?">

مقدمه

عبادات و دعا رشته اتصال انسان با مبدأ هستی و قدرت لایزال الهی هستند؛ از این رو لذا نمی توان گفت که دعا و عبادات، مخصوص ایام خاص می باشند؛ اما زمان هایی وجود دارد که فرصت ویژه ای برای ارتباط با خداوند از طریق دعا و راز و نیاز است؛ چرا که رحمت خاص خداوند در آنها از مبدأ اعلی به سوی بندگان سرازیر می گردد و بنده باید تلاش کند خود را در معرض دریافت آن عنایات و رحمت های ویژه الهی قرار دهد؛ چنانکه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «**إِنَّ لِرَبِّكُمْ فِي أَيَّامِ دَهْرِكُمْ نَفَحَاتٍ أَلَا فَتَعَرَّضُوا لَهَا**؛ به راستی برای پروردگار شما در روزهای روزگارتان عطایا و بخششهایی است، هوشیار باشید و خود را در معرض آنها قرار دهید.» و قرآن کریم نیز می فرماید: «**وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ**»؛ و روزهای خدا را به آنان یاد آوری کن.»

یکی از این روزها، نهم ذیحجه یعنی روز عرفه است که می توان آن را روز دعا و نیایش نام نهاد. مخصوصا برای کسانی که توفیق تشرف به حج و حضور در صحرای عرفات را پیدا کرده اند.

جایگاه روز عرفه

مرحوم شیخ عباس قمی درباره شب عرفه می گوید: «از لیالی متبرکه و شب مناجات با قاضی الحاجات است و توبه در آن مقبول و دعا در آن شب مستجاب است. و کسی که آن شب را به عبادت بسر آورد، اجر و پاداش هفتاد سال عبادت را دارد.»

وی در رابطه با روز عرفه نیز می گوید: «روز عرفه از اعیاد عظیمه (و بزرگ) است، هر چند به اسم عید نامیده نشده و روزی است که حق تعالی بندگان را به عبادت و طاعت فراخوانده و سفره های جود و احسان خود را برای آنها گسترده و شیطان در این روز تحقیر و رانده شده و خشناک است.»

اما جایگاه والای روز عرفه، در روایات معصومین (علیهم السلام) بیشتر نمود پیدا می کند که در زیر به نمونه هایی اشاره می شود.

1. برابری با ماه رمضان

ماه مبارک رمضان، ماه رحمت و مغفرت الهی است؛ چنان که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: «...قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَكَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ؛ ماه خدا با برکت و رحمت و بخشش به سوی شما روی آورده است.» اگر کسی در ماه رمضان بخشیده نشد و یا این توفیق را پیدا نکرد که خود را در معرض مغفرت الهی قرار دهد، روز عرفه آن قدر عظمت دارد که بتواند جبران ماه رمضان بنماید. در آن روز اگر کسی به درگاه الهی روی آورد، مورد مغفرت خداوند قرار می گیرد.

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ إِلَى قَائِلٍ إِلَّا أَنْ يَشْهَدَ عَرَفَةَ؛ کسی که در ماه رمضان بخشیده نشود، تا سال آینده بخشیده نمی شود، مگر اینکه (روز) عرفه را درک کند.»

2. دعا و برآورده شدن حاجت

امام صادق (علیه السلام) در جای دیگری می فرمایند: «تَخَيَّرَ لِنَفْسِكَ مِنَ الدُّعَاءِ مَا أَحْبَبْتَ وَاجْتَهِدْ فَإِنَّهُ (يَوْمَ عَرَفَةَ) يَوْمٌ دُعَاءٍ وَمَسْأَلَةٍ؛ هر دعایی که دوست داری برای خود بخوان و (در دعا کردن) بکوش که آن روز (روز عرفه) روز دعا و درخواست است.» و یقیناً درخواست ها استجابت را در پی دارد.

3. روز بخشش

ابن فهد حلی در عدّة الداعی روایتی به این شرح برای روز عرفه نقل نموده است:

«وَفِي الْخَبَرِ أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ يَا مَلَائِكَتِي أَلَا تَرَوْنَ إِلَى عِبَادِي وَإِمَائِي جَاؤُوا مِنْ أَطْرَافِ الْبِلَادِ شُعَثَاءَ غُبْرَاءَ أَتَدْرُونَ مَا يَسْأَلُونَ فَيَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّهُمْ يَسْأَلُونَكَ الْمَغْفِرَةَ فَيَقُولُ اشْهَدُوا إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ؛ در روایت آمده که خدای سبحان به ملائکه در این روز می فرماید: ای فرشتگان من! آیا نمی بینید بندگان و کنیزان مرا که ژولیده و غبارآلود از اطراف شهرها آمده اند؟ و آیا می دانید آنها چه درخواستی دارند؟ ملائکه می گویند: پروردگار ما! آنها مغفرت می خواهند. پس خداوند می فرماید: شاهد باشید که من آنها را بخشیدم!»

4. تغییر شقاوت به سعادت

شیخ عباس قمی نقل نموده که امام زین العابدین (علیه السلام) در روز عرفه صدای سائلی را شنید که از مردم درخواست کمک می کرد. حضرت خطاب به او فرمودند: «وای بر تو! در این روز از غیر خدا سؤال و طلب کمک می کنی، حال آنکه در این روز برای بچه هایی که در شکم مادر هستند نیز امید فضل خدا می رود که آنها سعید گردند!»

از روایات فوق، به خوبی اهمیت و جایگاه روز عرفه روشن می شود و این نکته استنباط می گردد که این روز، روز دعا و نیایش است. ما هم به اختصار در باره دعا، دعاهای روز عرفه و دعا در عرفات، مطالبی بیان می داریم.

جایگاه دعا در قرآن

در قرآن کریم آیات متعددی در رابطه با دعا و به صورت متن دعا آمده که ما در اینجا فقط برخی آیات مربوطه را مطرح می کنیم:

1. تشویق به دعا

«وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ»؛ «و پروردگار شما

گفته است: مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم. همانا کسانی که از عبادت من تکبر می ورزند، به زودی با ذلت وارد دوزخ می شوند.»

2. دعا، محکم ترین ارتباط با خدا

«وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ»؛ «و هنگامی که بندگان من از تو درباره من سؤال کنند (بگو): من نزدیکم، دعای دعاکننده را به هنگامی که مرا می خواند پاسخ می گویم؛ پس باید دعوت مرا بپذیرند و به من ایمان بیاورند، امید است راه یابند (و به مقصد برسند).»

3. دعا و اعتبار

«قُلْ مَا يَعْبَهُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دَعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا»؛ «بگو: پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی کند، اگر دعای شما نباشد. شما (آیات خدا و پیامبران را) تکذیب کردید و (این عمل دامن شما را خواهد گرفت و) از شما جدا نخواهد شد.»

اگر در قرآن، آیه ای جز همین آیه در رابطه با دعا نبود، جا داشت که برای بالا رفتن مقام انسانی و معنوی خود، شب و روز دعا کنیم.

دعا در روایات

در روایات در باره دعا سخنان بسیاری گفته شده که جمع آوری همه آنها چندین کتاب قطور می شود. آنچه در این بخش به آن اشاره می گردد، نمونه ای از روایاتی است که اهمیت و ارزش دعا را نشان می دهد:

1. دعا، مغز عبادت

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «الدُّعَاءُ مَخُّ الْعِبَادَةِ وَلَا يَهْلِكُ مَعَ الدُّعَاءِ أَحَدٌ؛ دعا مغز عبادت است و کسی با دعا کردن (و اینکه اهل دعا باشد هرگز) هلاک نمی شود.»

به راستی تعبیری از این زیباتر و جامع تر نمی توان یافت؛ چرا که اهمیت مغز در انسان و حیوانات بر کسی پوشیده نیست. همه می دانند که مغز نقشی حیاتی در بدن دارد. دعا نیز در میان عبادات چنین نقشی دارد؛ یعنی حیات روحی و معنوی انسان و درست تنظیم شدن امور آن به دعا بستگی دارد.

2. دعا، اسلحه مؤمن

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَعَمُودُ الدِّينِ وَنُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ؛ دعا اسلحه مؤمن است و ستون دین و نور آسمانها و زمین است.»

از دیگر سخنان ائمه (علیهم السلام) چنین به دست می آید که دعاء به عنوان سلاح انبیاء نیز معرفی شده است. حضرت امام رضا (علیه السلام) می فرمایند: «عَلَيْكُمْ بِسِلَاحِ الْأَنْبِيَاءِ فَقِيلَ وَمَا سِلَاحُ الْأَنْبِيَاءِ قَالَ الدُّعَاءُ؛ بر شما باد بر سلاح انبیا! گفته شد: اسلحه انبیا چیست؟ فرمود: دعا.»

روشن است که اگر انسان خلع سلاح شود و یا از اسلحه خویش غافل گردد، مورد حمله دشمنان قرار می گیرد؛ پس لازم است که دعا مستمر باشد.

خداوند در قرآن کریم می فرماید: «وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَحِدَةً؛ «کافران دوست دارند (و آرزو می کنند) که شما از اسلحه و اسباب خویش غافل شوید، پس ناگهان بر شما هجوم آورند.»

3. دعا، دواي هر درد

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «عَلَيْكَ بِالدُّعَاءِ، فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ؛ بر تو باد به دعا کردن، پس به راستی دعا شفای هر دردی است.»

4. دعا، تغییردهنده تقدیرات

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: «لَا يَزِدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ؛ قضا (وتقدیرات الهی) را جز دعا چیزی رد

نمی کند.»

این روایات به خوبی نقش دعا را در زندگی انسان تبیین می کنند.

اعمال و ادعیه در روز عرفه

روز عرفه اوج روزهایی است که در آن دعا و نیایش از موقعیت ویژه و خاصی برخوردار است، بدین جهت از پیشوایان معصوم (علیهم السلام) دعاها و سفارش هایی در این روز رسیده است که به عنوان نمونه به برخی از آنها براساس ترتیب کتب نقل کننده اشاره می کنیم:

الف. صحیفه سجادیه

در صحیفه سجادیه، این زبور آل محمد (صلی الله علیه و آله) دعایی طولانی برای روز عرفه از زبان امام سجاد (علیه السلام) نقل شده که در آن هم مهم ترین مسائل اعتقادی و سیاسی مورد اشاره قرار گرفته و هم مسائل عرفانی و اخلاقی با زبان دعا بیان شده است:

امام سجاد (علیه السلام) درباره معرفتی روز عرفه می فرماید: «اللَّهُمَّ وَهَذَا يَوْمُ عَرَفَةَ يَوْمُ شَرَفَتُهُ وَكَرَمَتُهُ وَعَظُمَتُهُ نَشَرَتْ فِيهِ رَحْمَتَكَ وَمَنَنْتَ فِيهِ بِعَفْوِكَ وَأَجَزَلَتْ فِيهِ عَطِيَّتُكَ وَتَفَضَّلْتَ بِهِ عَلَى عِبَادِكَ؛ خدایا! و این روز عرفه روزی است که تو به او شرافت و کرامت و عظمت بخشیدی و رحمتت را در این روز گستراندی و به عفو و بخششت (بر خلق) منت گذاری و عطایت را بسیار عظیم گردانیدی و به خاطر این روز بر بندگان تفضل نمودی.»

برخی از درخواستهای حضرت در این روز عبارت اند از: «... وَاخِفْنِي مَقَامَكَ وَشَوْقُنِي لِقَاءَكَ وَ تُبْ عَلَيَّ تَوْبَةً نُّصُوحاً لَا تُبْقِ مَعَهَا عَلَانِيَةً وَلَا سِرِّيَّةً وَأَنْزِعِ الْغِلَّ مِنْ صَدْرِي لِلْمُؤْمِنِينَ وَاعْظِفْ بِقَلْبِي عَلَى الْخَاشِعِينَ وَكُنْ لِي كَمَا تَكُونُ لِلصَّالِحِينَ؛ (خدایا!) مرا از مقامت بترسان و شوق ملاقاتت را به من عنایت کن و توفیق توبه نصوح به من عنایت فرما؛ به گونه ای که با آن توبه گناه پنهان و آشکاری باقی نگذاری و از سینه ام کینه نسبت به مؤمنین را برکن و قلب مرا بر خاشعان مهربان کن و آن چنان که با صالحان هستی، با من باش!» مرحوم شیخ عباس قمی درباره شب عرفه می گوید: «از لیالی متبرکه و شب مناجات با قاضی الحاجات است و توبه در آن مقبول و دعا در آن شب مستجاب است. و کسی که آن شب را به عبادت بسر آورد، اجر و پاداش هفتاد سال عبادت را دارد.»

در بخش پایانی این دعا چنین می فرمایند: «وَلَا تَجْعَلْنِي لِلظَّالِمِينَ ظَهِيْرًا وَلَا لَهُمْ عَلَى مَحْوِ كِتَابِكَ يَدًا وَنَصِيْرًا... وَاجْعَلْ بَاقِيَ عُمْرِي فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ابْتِغَاءً وَجَهْجَهً...؛ و مرا پشت (و کمک کار) ستمگران مگردان و (مرا برای) از

میان بردن کتابت دستیار و یاور آنان مکن... و هر چه از عمرم باقی مانده است، در جستن خودت در حجّ و عمره بگذران!»

ب. مفاتیح الجنان

در این کتاب دعایی برای شب عرفه و چند دعا برای روز عرفه نقل شده است. دعای اوّل، تسبیحات پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با بخشی از آیات و اذکار خاص است و دومی دعایی از حضرت صادق (علیه السلام) می باشد و سومی دعایی معروف از امام حسین (علیه السلام) است.

بشر و بشیر پسران غالب اسدی نقل کرده اند که در عصر روز عرفه در عرفات در محضر امام حسین (علیه السلام) بودیم. آن حضرت با گروهی از اهل بیت و فرزندان و شیعیان بیرون آمد و با نهایت خشوع و خضوع در جانب کوه (جبل الرحمه) رو به کعبه ایستاد و این دعا را خواند.

در بخشی از این دعا می خوانیم: «إِلَهِي أَنَا الْفَقِيرُ فِي غِنَايَ فَكَيْفَ لَا أَكُونُ فَقِيرًا فِي فَقْرِي إِلَهِي أَنَا الْجَاهِلُ فِي عِلْمِي فَكَيْفَ لَا أَكُونُ جَهْلًا فِي جَهْلِي؛ خدایا من در حال توانگری نیازمندم (و فقر ذاتی دارم)؛ پس چگونه در حال نداری نیازمند (تو) نباشم؟ معبودا! من در حال دانائیم نادانم؛ پس چگونه در حال جهلم نادان نباشم؟»
در بخش دیگری می خوانیم: «مَتَى غِبْتَ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَى دَلِيلٍ يَدُلُّ عَلَيْكَ وَمَتَى بَعْدَتْ حَتَّى تَكُونَ الْآثَارُ هِيَ الَّتِي تُوصِلُ إِلَيْكَ عَمِيثَ عَيْنٍ لَا تَرَكَ عَلَيْهَا رَقِيبًا؛ کی نهان بوده ای تا محتاج برهانی باشی که بر تو دلالت کند؟ وکی دور گشته ای که آثار و علائم به تو رسانند؟ کور باد چشمی که تو را بر خود رقیب و مواظب نداند!»

کی بوده ای نهان که پیدا کنم تو را	پنهان نگشته ای که هویدا کنم تو را
با صد هزار جلوه برون آمدی که	من با صد هزار دیده تماشا کنم تو را

در قسمت دیگری از این دعا می خوانیم: «إِلَهِي مَنْ كَانَتْ مَحَاسِنُهُ مَسَاوِي فَكَيْفَ لَا تَكُونُ مَسَاوِيَهُ مَسَاوِي وَمَنْ كَانَتْ حَقَائِقُهُ دَعَاوِي فَكَيْفَ لَا تَكُونُ دَعَاوِيَهُ دَعَاوِي؛ خدایا! کسی که خوبیهایش (هم) بدی است، چگونه بدیهای او بد نباشد؟ و کسی که حقیقت گوییش صرف ادعا است، پس چگونه دعاوی او صرف ادعا نباشد؟»

ج. اقبال

الاعمال سید بن طاووس برای شب عرفه دو دعا نقل نموده که یکی از آنها نسبتاً طولانی است. همچنین روایتی درباره فضیلت زیارت امام حسین (علیه السلام) نقل کرده است که حضرت باقر (علیه السلام) فرمود: «مَنْ زَارَ لَيْلَةَ عَرَفَةَ أَرْضَ كَرْبَلَا... وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّ سَنَّتِهِ؛ کسی که در شب عرفه زمین کربلا را زیارت کند...، خداوند بلای آن سال

را از او دور می کند.»

آن گاه به فضیلت روز عرفه پرداخته و نقل نموده که روزه آن روز کفاره گناهان هفتاد ساله می باشد و در آن روز توبه آدم پذیرفته شده است. آن گاه زیارت مخصوصه امام حسین (علیه السلام) در این روز را نقل نموده است. وی برای روز عرفه دعایی نیز از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و امام هفتم (علیه السلام) نقل نموده و سپس دعای معروف امام حسین (علیه السلام) در روز عرفه را آورده است. و بعد از آن، دعای امام زین العابدین (علیه السلام) در صحیفه سجادیه را نقل نموده است.

آن گاه دعایی از امام صادق (علیه السلام) را با اسنادش نقل کرده که در بخشی از آن می خوانیم: «أَنْتَ الَّذِي لَا تَنْسَى مَنْ ذَكَرَكَ وَلَا تَضِيعُ مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْكَ...؛ تو کسی هستی که فراموش نمی کنی کسی را که یادت کند و نابود نمی کنی کسی را که بر تو توکل نماید.»

سپس دعایی به نام مخزون را نقل کرده و بعد از آن دعای دیگری از امام صادق (علیه السلام) را آورده است. آن گاه دعایی را که در برخی کتب دعا دیده نقل می کند و سخن را با دعاهایی در مورد شام عرفه ادامه می دهد.

د. مصباح المتهجد

در مصباح، شیخ دعایی را برای ایام ذی حجه از اوّل تا شام عرفه نقل نموده که در آغاز آن می خوانیم: «اللَّهُمَّ هَذِهِ الْأَيَّامُ الَّتِي فَضَّلْتَهَا عَلَى الْأَيَّامِ وَشَرَّفْتَهَا قَدْ بَلَّغْتَنِيهَا بِمَنِّكَ وَرَحْمَتِكَ فَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَأَوْسِعْ عَلَيْنَا فِيهَا مِنْ نِعْمَائِكَ؛ خدایا! این ایامی که آن را بر روزهای دیگر برتری و شرافت دادی، با مَنّت و رحمت خود، مرا به آنها رساندی؛ پس برکات خویش را بر ما نازل کن و نعمتهای خود را در این روزها بر ما توسعه بده!»

عرفه در عرفات

اوج عظمت دعا از حیث زمان، روز عرفه است و اوج ارزش مکانی اش در آن روز، بعد از کربلا و حرم حسینی، صحرای عرفات است. این معنی را از روایات می توان فهمید:

1. حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: «مِنَ الذُّنُوبِ لَا تُغْفَرُ إِلَّا بِعَرَفَاتٍ؛ برخی از گناهان (به گونه ای سنگین است که) جز در عرفات بخشوده نمی شود.»

در صحیفه سجادیه، این زبور آل محمد (صلی الله علیه و آله) دعایی طولانی برای روز عرفه از زبان امام سجاد (علیه السلام) نقل شده که در آن هم مهم ترین مسائل اعتقادی و سیاسی مورد اشاره قرار گرفته و هم مسائل

عرفانی و اخلاقی با زبان دعا بیان شده است: «کسی حق ندارد در عرفات بگوید گناهانش بخشیده نمی شود.»

2. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در این رابطه فرمودند: «أَعْظَمُ أَهْلِ عَرَفَاتٍ جُزْأً مَنْ انْصَرَفَ وَهُوَ يَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ لَنْ يُغْفَرَ لَهُ؛ گناهکارترین فرد در عرفات کسی است که از آنجا بازگردد، در حالی که گمان می برد هرگز آمرزیده نخواهد شد.» به راستی فردی که چنین گمانی را در ذهن پرورش دهد، در وادی عرفان و شناخت، این مسئله را درک نکرده است که خداوند «ارحم الراحمین» است و رحمت او بر همه چیز برتری داشته، همه هستی را زیر پوشش دارد که «رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ».

نمونه ای از دعا در عرفات

خالی از لطف نیست که یک نمونه از دعا در عرفات در حق دیگران را بیان نماییم:

علی بن ابراهیم از پدرش نقل نموده که او گفته است عبد الله بن جندب را در عرفات (در روز عرفه) دیدم و موقفی بهتر از موقف او ندیدم. او پیوسته دستها را به سوی آسمان بلند کرده و اشک چشمانش ازگونه هایش جاری بود، تا آنجا که به زمین رسیده بود. هنگام مراجعت مردم به او گفتم: ای ابا محمد! (عجب حال خوشی داشتی!) من چنین موقفی (و حالی) تا حال ندیده بودم! عبد الله پاسخ داد: به خدا قسم! یک کلمه برای خودم دعا نکردم و در تمام این مدت برای برادران دینی ام دعا کردم. واین به جهت این بود که از ابا الحسن موسی بن جعفر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: «مَنْ دَعَا لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ نُودِيَ مِنَ الْعَرْشِ هَا وَلَكَ مِائَةُ أَلْفِ ضِعْفٍ مِثْلُهُ؛ هر کس برادر مؤمن خود را در غیاب او دعا کند، از عرش الهی به او ندا می رسد: هان! (ای بنده من!) برای تو صد هزار مثل آن (پذیرفته) می باشد.» بدین جهت به خاطر همین سخن امام (علیه السلام) راضی نشدم از صد هزار دعای تضمین شده (و مورد استجابت) در برابر یک دعا که نمی دانم مستجاب می شود صرف نظر کنم.

تأثیر دعا به دیگران

نه فقط روایات اثر دعا در حق دیگران را بیان می فرمایند؛ بلکه نمونه های عینی و خارجی اثر دعا در حق دیگران نیز این امر را تأیید می کند. به این نمونه توجه کنید:

یکی از کسانی که از محضر عارف والا مقام آیه الله میرزا جواد ملکی تبریزی بهره هایی برده است، درباره او می

گوید: «روزی پس از پایان درس عازم حجره یکی از طلبه ها در مدرسه دار الشفای قم گردید و من در خدمت او بودم تا به حجره آن طلبه وارد شد. مراسم احترام انجام گرفت و پس از اندکی حضور در نزد او برخاست و حجره را ترک گفت.

وقتی هدف از این دیدار را از او سؤال کردم، فرمود: شب گذشته به هنگام سحر فیوضاتی بر من افاضه شد که فهمیدم از ناحیه خودم نیست و چون توجّه کردم، دیدم که این آقای طلبه به تهجّد و عبادت برخاسته و در نماز شبش، مرا دعا می کند و این فیوضات اثر دعای او است. این بود که به عنوان سپاس گزاری از عنایتش به دیدار او رفتم.»